

Christelijk geloof, islam en de moderne democratische rechtsstaat: een spanningsvolle relatie

A. Inleiding

1. Onderwerp

- Christelijk geloof, islam en het moderne seculiere denken als voortgekomen uit de Verlichting
- Relatie tot problematiek van de moderne democratische rechtsstaat

2. Opzet

- Relatie tussen christelijk geloof en enerzijds islam en anderzijds moderne seculiere denken
- Christelijk geloof, islam en moderne seculiere denken in relatie tot de moderne democratische rechtsstaat
- Conclusie

B. Christelijk geloof, islam en het moderne seculiere denken: het bredere, meer fundamentele verband

1. 3 grote fronten tegenover het koninkrijk van God

- Aantasting van het christelijk leven van binnenuit
 - verdeeldheid
 - ontrouw in de leer
 - corruptie in het leven
 - verbinding met machtsbelangen
 - historisch en actueel
- Islam
 - Expansie tot in de 17^e eeuw: Nabije en Midden Oosten, N. Afrika, Azië,
 - Tegenwoordig: Afrika vanuit het Noorden
- Moderne seculiere denken
 - Ideologieën van liberalisme, marxisme, fascisme, kapitalisme (de markt)
 - Toenemende ondermijning van kerk en christelijk geloof in de westerse wereld
 - Uitbreiding daarvan naar Azië, Afrika en Latijns Amerika

2. Relatie van islam en modern seculier denken tot christelijk geloof

- Islam
 - Historische afhankelijkheid
 - Nadruk op monotheïsme
 - Aansluiting bij joodse en christelijke traditie: godsdiensten van het boek
 - Conflict
 - Afwijzing van unieke van Jezus Christus
 - In principe geen gelijkwaardige plaats in de samenleving voor niet-moslims
 - Vormen van gewelddadige onderdrukking
- Modern seculier denken
 - Historische afhankelijkheid
 - Nadruk op vrijheid en mondigheid
 - Universaliteit van de mensheid
 - Conflict
 - Afwijzen van transcendent verankerd gezag
 - Afwijzen van geschonken genade
 - Afwijzen van nieuwe hemel en nieuwe aarde

- Conclusie
- Er zijn niet alleen radicale verschillen maar ook punten van verwantschap tussen enerzijds christelijk geloof en anderzijds zowel islam als modern seculier denken
- Voor een christen is niet de problematiek van de moderne democratische rechtsstaat de meest fundamentele maar de horizon van het koninkrijk van God

C. De moderne democratische rechtsstaat

1. Basisbegrippen

- Rechtsstaat
 - Overheid en burgers onderworpen aan wetgeving die zelf voortkomt uit rechtsbeginselen en niet instrument is voor machtshandhaving
 - Overheid en burgers beide verantwoordelijk voor het in stand houden van de rechtsorde
- Democratie
 - Burgers mee verantwoordelijk voor de wetgeving
 - Burgers controleren de uitvoerende macht
 - Vertegenwoordigende lichamen
- Moderne democratie
 - Burgerrechten voor elke burger ongeacht maatschappelijke positie, geslacht, godsdienst, veronderstelde deskundigheid;
 - Scheiding kerk en staat
 - Vertegenwoordiging via vrije verkiezingen in een meerpartijensysteem

NB principe van de rechtsstaat is voorwaarde voor goed functioneren van de democratie; vgl. mogelijkheid van oppositie tegenover legitieme overheid; rechten van minderheden bij wisseling van de macht

2. Christelijk geloof en de moderne democratische rechtsstaat

- Principieel
 - Transcendente verankering van recht en gezag: geen ‘volkssoevereiniteit’
 - Geen absoluut menselijk gezag: alle gezag genormeerd
 - Betrekkelijke van wie als gezagsdrager
 - Tegelijk principiële gelijkwaardigheid van alle mensen
 - Geestelijk karakter van geloof: hierdoor mogelijkheid van vrijheid van godsdienst en levensovertuiging in politieke en maatschappelijke zin
- Historisch
 - Eerste 3 eeuwen geen mogelijkheid van politieke macht
 - Lange periode van verbinding van christelijk geloof en politieke macht
 - Praktijk van democratische invloeden op de overheden
 - Nadruk op rechtskarakter
 - Moeite om de institutionele scheiding van kerk en staat echt door te voeren
 - Moeite om gelijke burgerrechten zonder onderscheid aan iedereen toe te kennen
- Conclusie
 - Vanuit de bronnen van het christelijk geloof is de moderne democratische rechtsstaat goed te funderen
 - Historisch gezien heeft het wel vaak moeite gekost tot deze erkenning te komen
 - Tegelijk mee bron voor de moderne democratie

3. *De democratische rechtsstaat en de islamitische wereld*

- Principieel
 - In bronnen van de islam zijn politiek en godsdienst niet sterk onderscheiden: ideaal van theocratie
 - Missionair karakter omvat godsdienst en politiek (Shari'a en jihad)
 - Wereldlijk gezag in dienst van islam
 - Onderscheid tussen islamitische en (nog) niet-islamitische gebieden
 - Transcendente verankering van recht en gezag
 - Geen absoluut menselijk gezag
 - Mogelijke gelijkheid van alle mensen vanwege hun schepsel zijn
- Historisch
 - Vrijwel vanaf het begin verbinding van uitbreiding van islam als godsdienst met politieke macht
 - Spanning tussen ideaal en werkelijkheid wat betreft theocratie
 - Wat betreft eenheid van de islamitische wereld
 - Wat betreft eenheid van islam en politiek in afzonderlijke staten
 - Radicale bewegingen om dit ideaal toch te verwerklijken
 - (Beperkte) ruimte voor aanhangers van ander geloof
 - Ruimte voor democratische praktijk
 - Praktijk van autocratische politieke regimes
- Conclusie
 - De islam staat zeker niet als zodanig op gespannen voet met de principes van rechtsstaat en democratie
 - Het principiële probleem ligt vooral in de principes van de moderne democratische rechtsstaat vanwege
 - Gelijke burgerrechten ongeacht godsdienst
 - Geen ruimte voor de shari'a en politieke jihad
 - Scheiding van 'kerk' en staat

4. *De moderne democratische rechtsstaat en het moderne seculiere denken*

- Principieel
 - Afwijzen van transcendent verankering van gezag: principe van volkssoevereiniteit
 - Probleem van fundering van normativiteit
 - Denken in termen van macht in plaats van in termen van verantwoordelijkheid
 - Probleem van onderscheid tussen rechtsstaat en democratie
 - Principes van gelijkheid en vrijheid
 - Spanning tussen individu en collectief
 - Denken in termen van burgerrechten i.p.v. eigen aard van het publieke belang
 - Invoeren van principes om machtsconcentratie te voorkomen
- Historisch
 - Toenemende realisering van principes van de moderne democratische rechtsstaat
 - Toenemende crisis wat betreft het functioneren ervan
 - Kloof tussen overheid en burgers
 - Bureaucratie van ambtenaren
 - Procedures in plaats van verantwoordelijk beslissen
 - Kiezen vanuit individuele of groepsbelangen in plaats van vanuit visie op algemene belang
- Conclusie
 - Het moderne seculiere denken heeft zeker een belangrijke bijdrage geleverd bij het tot stand komen van de moderne democratische rechtsstaat
 - Maar het leidt tegelijk vanwege zijn uitgangspunten tot een ondermijning ervan

D. Conclusie

1. Opgaven

- Islam
 - Het zich innerlijk eigen maken van de principes van de moderne democratische rechtsstaat
 - Het afzien van het bevorderen van godsdienst en levensovertuiging met andere dan geestelijke middelen
- Modern denken
 - De blijvende verankering van de democratie in de rechtsstaat
 - De fundering van recht en normativiteit die uitgaat boven 'wat wij met elkaar afgesproken hebben', respectievelijk in de wetgeving van de overheid
 - Een visie op het gemeenschappelijke belang
 - De erkenning dat levensovertuigingen altijd voorondersteld zijn in politieke opvattingen en dat de liberale daarvan slechts een is naast andere
- Christelijk geloof
 - Het verantwoordelijkheid blijven nemen voor de samenleving als geheel in haar verscheiden aspecten
 - Het vasthouden aan het perspectief van het koninkrijk van God als het alles bepalende

2. Dreigingen

- Islam
 - Een missionair streven waarin het godsdienstige verbonden wordt met politieke macht
 - Radicale islamistische bewegingen die kunnen teruggrijpen op oude tradities
 - Gebruik van geweld
- Modern denken
 - Verdere ondermijning van de rechtsbeginselen van de democratische rechtsstaat
 - Democratie in dienst van particuliere belangen
 - Miskennen van gezag
 - Gebruik van geweld
- Christelijk geloof
 - Aanpassing
 - Zich terugtrekken
 - Verlies van vrijheid

3. Krachten

- Het koninkrijk van God en de tegenkrachten
 - Toenemende spanningen?
 - Vgl. het Nieuwe Testament
- De dynamiek van de schepping
 - Ontsluiting en differentiatie (geestelijk karakter van de levensovertuiging!)
 - Structurele en contextuele pluraliteit

Bestandsnaam: EFAC2BA9
Map: C:\Users\Liesje\AppData\Local\Microsoft\Windows\Temporary
Internet Files\Content.MSO
Sjabloon: C:\Users\Liesje\AppData\Roaming\Microsoft\Sjablonen\Normal.dot
m
Titel: Multiculturele samenleving (6): Islam en democratie
Onderwerp:
Auteur: Geertsema
Trefwoorden:
Opmerkingen:
Aanmaakdatum: 18-1-2005 10:35:00
Wijzigingsnummer: 2
Laatst opgeslagen op: 18-1-2005 10:35:00
Laatst opgeslagen door: Reformatorische Wijsbegeerte
Totale bewerkingstijd: 1 minuut
Laatst afgedrukt op: 25-6-2008 15:59:00
Vanaf laatste volledige afdruk
Aantal pagina's: 4
Aantal woorden: 1.203
Aantal tekens: 6.701 (ong.)